

**Podziękowania** dla prof. R. Ochyry za oznaczenie mszaków oraz dr J. Zalewskiej-Gałosz za oznaczenie *Potamogeton trichoides*.

**Summary. Endangered station of *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) near Cracow.** An extremely endangered (due to scarcity of specimens and very small area inhabited – about 30 on 1 m<sup>2</sup> patch – along with the biology of the species – a narrowly specialized therophyte) station of the declining plant, *Cyperus flavescens* L., has been found near Cracow (S Poland). The station is probably close to the one found in 1939, but the plant has not been reported from the close vicinity of Cracow since then and therefore no station from here has been included as extant in the “Polish red data book of plants”.

#### LITERATURA

- KOZIK R. 1996. Torfowisko w miejscowości Budzyń k. Modlniczki. – *Wszechświat* **97**(3): 69–70.
- KOZIK R. 2000. Torfowisko w miejscowości Budzyń k. Modlniczki po 4 latach. – *Wszechświat* **101**(7–9): 192–193.
- POPIELA A. 1996. Rozmieszczenie *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) w Polsce. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* **3**: 63–72.
- POPIELA A. 2001a. *Cyperus flavescens*, Cibora żółta. – W: A. ZAJĄC & M. ZAJĄC (red.), Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce, s. 184. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- POPIELA A. 2001b. *Cyperus flavescens* L. Cibora żółta. – W: R. KĄŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, ss. 483–484. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- ŻUKOWSKI W. 1969. Studia systematyczne i geograficzne nad podrodziną *Cyperoideae* w Polsce. – *Pr. Komis. Biol. Pozn. Tow. Przyj. Nauk* **33**(3): 1–133.
- JOLANTA CABAŁA, WOJCIECH PAUL i MARCIN PIĄTEK, *Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, ul. Lubicz 46, PL-31-512 Kraków; e-mail: cabala@ib-pan.krakow.pl, paul@ib-pan.krakow.pl, mpiatek@ib-pan.krakow.pl*

*Przyjęto do druku: 09.12.2003 r.*

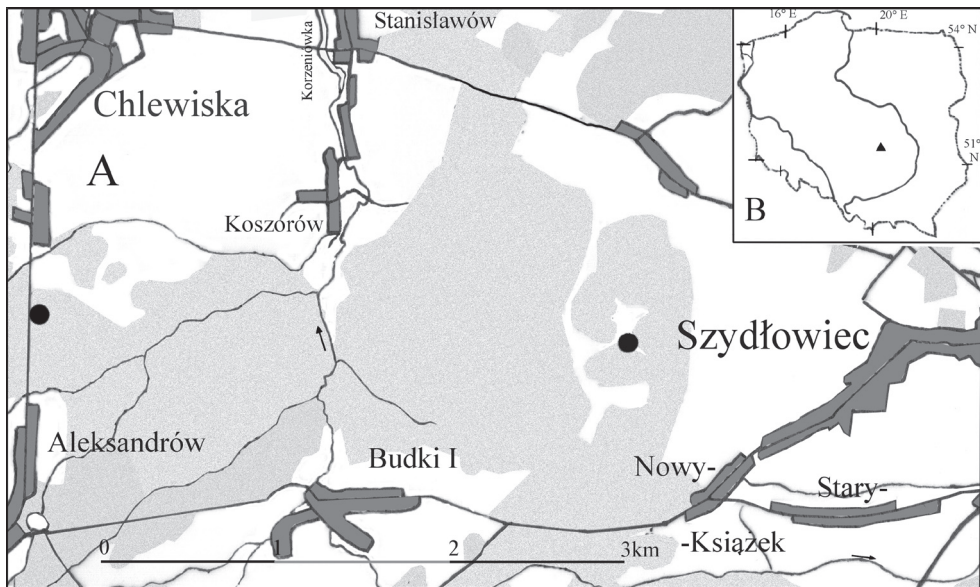
### **Nowe stanowiska *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) na terenie zachodniej części Przedgórze Hłżeckiego**

*Cyperus flavescens* L. (cibora żółta) jest taksonem należącym do elementu łącznikowego kosmopolitycznego. Z natury występuje w zbiorowiskach drobnych terofitów (klasa *Isoëto-Nanojuncetea*), w miejscach wilgotnych bądź okresowo zalewanych. Na terenie naszego kraju osiąga północną granicę swojego zasięgu (MEUSEL i in. 1965; HULTÉN & FRIES 1986). Gatunek ten posiada znaczną liczbę stanowisk na obszarze Polski (POPIELA 1996). Jednakże większość z nich należy już do historycznych, bądź od dawna nie potwierdzonych. Odzwierciedleniem tego zjawiska, jest coraz częstsze umieszczanie tego taksonu na regionalnych „czerwonych listach” i w „czerwonych księgach” (ZAJĄC & ZAJĄC 1998;

JAKUBOWSKA-GABARA & KUCHARSKI 1999; POPIELA 2002; GŁOWACKI i in. 2003; KAĆKI i in. 2003). W skali całego kraju został zaliczony do grupy gatunków narażonych na wyginięcie (VU) (POPIELA 2001).

Na terenie Przedgórzia Iłżeckiego *Cyperus flavescens* znany był, jak dotąd, z dwóch stanowisk: Lubiena, 1966, *leg. R. Olaczek* (mat. zielnikowe LOD) – EE58 11 (kwadrat ATPOL o boku 2,5 km – ZAJĄC 1978) oraz obrzeża (nieistniejącego obecnie) Jeziora Michałowskiego koło Starachowic (PURING 1899) – EE57. Niestety, pomimo poszukiwań, stanowisk tych nie udało się potwierdzić w terenie.

W 2003 r. na obszarze zachodniej części Przedgórzia Iłżeckiego, znaleziono dwa, nie notowane dotychczas, stanowiska omawianego gatunku (Ryc. 1). W obydwu przypadkach,



**Ryc. 1.** Lokalizacja nowych stanowisk *Cyperus flavescens* L.: A – w terenie badań: ●; B – w Polsce: ▲.

**Fig. 1.** The localization of the new positions *Cyperus flavescens* L.: A – in the investigated area: ●; B – in Poland: ▲.

cibora żółta znajdowana była w miejscach wydeptywanych, wilgotnych i o dość luźnym zwarcu roślinności. Pierwsze z nich zlokalizowane jest ok. 2,7 km na W od Szydłowca (1 km na NNW od wsi Nowy Książek) – kwadrat ATPOL – EE35 22. Kilkaśnięć okazów tego gatunku rosło tu w zagłębieniu drogi, przechodzącej przez śródleśne, torfowiaste łąki. Drugie ze znalezionych stanowisk, znajduje się również na wilgotnej drodze śródleśnej, około 0,5 km na N od północnego skraju wsi Aleksandrów, tuż przy mniej więcej środkowej części trasy, łączącej Chlewiska i Aleksandrów (około 7 km na W od Szydłowca) – EE35 21. Na stanowisku tym występuje znacznie liczniejsza populacja *Cyperus flavescens* niż w poprzednim przypadku – na powierzchni około 150 m<sup>2</sup> rosło ponad 200 okazów.

Szczegółowy skład florystyczny płatów z *Cyperus flavescens* przedstawiają poniższe zdjęcia fitosocjologiczne:

Zdj. nr 1. Data 02.08.2003, wilgotna droga wśród śródleśnych, torfiastych łąk (zagłębienie z odsłoniętą ziemią). Około 1 km na NNW od wsi Nowy Książek (EE35 22). Pow. zdjęcia 1,5 m<sup>2</sup>. Pokrycie warstwy „c” – 60%, warstwa „d” – znikomo. **C:** *Cyperus flavescens* +; *Danthonia decumbens* +; *Deschampsia caespitosa* +; *Gnaphalium uliginosum* +; *Holcus lanatus* +; *Isolepis setacea* +; *Juncus articulatus* 3; *J. bufonius* 1; *J. macer* 1; *Lythrum salicaria* 1; *Plantago major* +; *Potentilla anserina* 1; *Ranunculus flammula* 1; *Trifolium repens* +; *Triglochin palustre* +. **D:** *Eurhynchium striatum* +.

Zdj. nr 2. Data 25.08.2003, wilgotna droga śródleśna, przy trasie Chlewiska-Aleksandrów (EE3521). Pow. zdj. 30 m<sup>2</sup>. Pokrycie warstwy „c” – 60%, warstwa „d” – znikomo. **C:** *Achillea millefolium* +; *Agrostis gigantea* +; *A. vulgaris* +; *Arrhenatherum elatius* +; *Bidens tripartita* +; *Briza media* +; *Carex hirta* +-1; *Centaurea jacea* 1; *Centunculus minimus* 1; *Cynosurus cristatus* +; *Cyperus flavescens* 2; *Deschampsia caespitosa* +; *Festuca pratensis* 1; *Gnaphalium uliginosum* 1; *Heracleum sphondylium* +; *Holcus lanatus* 1; *H. mollis* 1; *Isolepis setacea* 1; *Juncus articulatus* 1; *J. bufonius* 2; *J. macer* +; *Leontodon autumnalis* 1; *Leucanthemum vulgare* +; *Linum catharticum* 1; *Lolium perenne* +; *Matricaria discoidea* +; *Mentha arvensis* +; *Pinus sylvestris* (siewka) +; *Plantago intermedia* +; *P. lanceolata* +; *P. major* 2; *Poa annua* 2-3; *P. compressa* +; *Polygonum hydropiper* +; *P. persicaria* +; *Potentilla anserina* 2-3; *P. erecta* +; *Prunella vulgaris* 1; *Ranunculus acris* +; *Taraxacum officinale* +; *Trifolium pratense* +; *T. repens* +. **D:** *Eurhynchium striatum* +.

Dokumentacja zielnikowa została złożona w Zielniku Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA).

**Summary. New locality of *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) in the area of the western part of the Iłża Foreland (Przedgórze Iłżeckie).** *Cyperus flavescens* L. is a disappearing species in the flora of Poland. It has many (about 300) localities in the territory of Poland, but most of them are not confirmed or extinct. In 2003, on the west part of the Iłża Foreland (central Poland), have been found new two localities of this species – ATPOL grid square: EE35.

## LITERATURA

- GŁOWACKI Z., FALKOWSKI M., KRECHOWSKI J., MARCINIUK J., MARCINIUK P., NOWICKA-FALKOWSKA K. & WIERZBA M. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Niziny Południowopodlaskiej. – *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 59(2): 5–41.
- HULTÉN E. & FRIES M. 1986. Atlas of north European vascular plants north of the Tropic of Cancer. 1. ss. xviii + 498. Koeltz Scientific Books, Königstein.
- JAKUBOWSKA-GABARA J. & KUCHARSKI L. 1999. Ginące i zagrożone gatunki flory naczyniowej zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych Polski Środkowej. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 6: 55–74.
- KĄCKI Z., DAJOK Z. & SZCZEŚNIAK E. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Dolnego Śląska. – W: Kącki Z. (red.) 2003, *Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska*, ss. 9–65. Instytut Biologii Roślin, Uniwersytet Wrocławski, Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”, Wrocław.
- MEUSEL H., JÄGER E. & WEINERT E. 1965. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. 2. Karten, ss. 259–421. G. Fischer, Jena.
- POPIELA A. 1996. Rozmieszczenie *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) w Polsce. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 3: 63–72.
- POPIELA A. 2001. *Cyperus flavescens* L. – Cibora żółta. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.) 2001, *Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe*, ss. 483–484. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- POPIELA A. 2002. Cibora żółta – *Cyperus flavescens* L. – W: A. NOWAK & K. SPAŁEK (red.), *Czerwona księga roślin województwa opolskiego. Rośliny naczyniowe wymarłe, zagrożone i rzadkie*, s. 19. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Śląskie Wydawnictwo Adan, Opole.

- PURING N. 1899. Kratkij ocherk rastitel'nosti Bodzentynskovo lesnichestva Kieleckoy guberni. – Tr. St. Petersburg. Obshch. i Lesov. **2**: 93–164.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – Wiad. Bot. **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 1998. Czerwona lista roślin naczyniowych byłego województwa krakowskiego. – Ochr. Przyr. **55**: 25–35.

MARCIN NOBIS i AGNIESZKA MICHALEWSKA, *Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: nobis@fagus.ib.uj.edu.pl; michalewska@fagus.ib.uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 23.04.2004 r.

## **Carex pulicaris (Cyperaceae) na obszarze północnego przedpola Gór Świętokrzyskich**

*Carex pulicaris* L. (turzyca pchła) to jeden z rzadszych taksonów naszej flory. Z uwagi na coraz częstsze przypadki zanikania jego stanowisk, został zaliczony do grupy gatunków narażonych w Polsce na wyginięcie (ZARZYCKI & SZELĄG 1992; BARTOSZEK & MIREK 2001).

Turzyca pchła jest gatunkiem subatlantyckim (kantabryjsko-atlantycko-środkowoeuropejskim) (MEUSEL i in. 1965). Swym zasięgiem, gatunek ten obejmuje północną, zachodnią i środkową część Europy. Jego szczegółowe rozmieszczenie w Polsce przedstawili: STU-CHLIKOWA (1964), BARTOSZEK i MIREK (2001) oraz ZAJĄC i ZAJĄC (2001).

Siedliska, na których głównie gatunek ten występuje to: torfowiska niskie i przejściowe oraz torfiaste łąki, źródliska, wrzosowiska, przy czym uważany jest za charakterystyczny dla rzędu *Caricetalia davallianae* (MATUSZKIEWICZ 2001).

Na obszarze Polski, gatunek osiąga wschodnią granicę zasięgu ogólnego. Najdalej wysunięte w kierunku wschodnim stanowiska *Carex pulicaris* znajdują się: w Karpatach (Beskid Niski), na Pomorzu oraz na obszarze Gór Świętokrzyskich.

Na terenie północnego przedpola Gór Świętokrzyskich, turzyca pchła występuje na 6 stanowiskach (zlokalizowanych w 3 małych kwadratach ATPOL) (Ryc. 1). Pierwsze stanowisko tego gatunku znane było z doliny rzeki Krasnej od końca lat 70. (ZAŁUSKI 1978). Obecnie, w dolinie tej rzeki, *Carex pulicaris* występuje na trzech stanowiskach (D. Kopeć, J. Sieradzki i J. Wylązłowska 2003 – mat. npbl.). Są to: stanowisko zlokalizowane na prawym brzegu rzeki Krasnej, między miejscowościami Luta i Gustawów (na E od miejscowości Krasna); lewy brzeg rzeki Krasnej – na NE od wsi Rogowice oraz na torfowisku w okolicach Kucębowa. Wymienione stanowiska, zlokalizowane są w jednym kwadracie ATPOL: EE54. Na stanowiskach tych, populacje *C. pulicaris* liczą od kilku do kilkunastu kęp.

Kolejne dwa stanowiska *Carex pulicaris*, znaleźli: E. Bróz i A. Przemyski (1992 – mat. npbl.) w okolicy wsi Małurzyn oraz w okolicy wsi Cierchy, kwadrat ATPOL: EE63.

W lipcu 2003 r., na obszarze północnej części Okręgu Koneckiego (zachodnia część Przedorza Hłżeckiego – KONDRACKI 2000), natrafiono na nowe stanowisko tego interesują-